

Europos užimtumo strategija

Europos kūrimo procese socialinė ir užimtumo politika ilgai nesusilaukė ypatingo dėmesio. Tačiau ekonominių prioritetų persvara socialinės politikos atžvilgiu palaipsniui ėmė mažėti. 1997 m. pasirašius Amsterdamo sutartį, užimtumas pagaliau tapo tikru „Bendrijos interesu“. 1997 m. taip pat buvo priimta Europos užimtumo strategija (EUS), pagal kurią valstybės narės koordinuoja savo veiksmus šioje srityje. Jos nustato pagrindines gaires, kurias kasmet pateikia Europos Parlamentui. Parlamentas nurodo savo prioritetus šių gairių atžvilgiu, t. y. kokybiškų darbo vietų kūrimą, moterų ar pagyvenusių žmonių nediskriminavimą.

2003 m. lapkričio mėn. 15 Europos Sąjungos šalių 14,3 milijono europiečių buvo bedarbiai, t. y. 8 proc. viso aktyvių gyventojų skaičiaus. Šalyse kandidatėse situacija yra dar blogesnė: vidutinis bedarbių skaičius siekia 14,4 proc. Todėl reikalingos didesnės pastangos siekiant socialinės sanglaudos Europos Sąjungoje. Tai yra ypač svarbu, kadangi nuo 2004 m. gegužės 1 d. naujos valstybės narės visapusiškai dalyvaus rengiant Europos užimtumo strategiją, kurios viena iš svarbiausių aspektų ir yra sanglauda.

Europos socialinio modelio tobulinimas

Nors situacija valstybėse narėse skiriasi, visos vyriausybės susiduria su tokiais pačiomis problemomis: senstančiais gyventojais, regionų išsivystymo skirtumais, būtinybe užtikrinti socialinių sistemų tęstinumą kartais nepalankiomis ekonominėmis sąlygomis... Dėl šių problemų kartais nesilaikoma Europos socialinio modelio, tačiau jis visados išlieka bendru sektinu pavyzdžiu - tai patvirtino ir Konvento parengtas Konstitucijos projektas. Šis Europos socialinis modelis apima įvairius aspektus, pvz., švietimą ir profesinį mokymą, nediskriminavimą, dialogą tarp profesinių sąjungų ir darbdavių, aprūpinimą ir socialinę apsaugą.

Siekdamos išsaugoti bei tobulinti šį modelį ir skatinti užimtumą bei socialinę integraciją, 1997 m. ypatingame Europos valstybių vadovų susitikime Liuksemburge valstybės narės priėmė Europos užimtumo strategiją (EUS). Šia strategija siekiama skatinti darbo rinkų politikos konvergenciją, gerinti šių rinkų struktūrą bei sukurti daugiau ir geresnės kokybės darbo vietų.

2000 m. kovo mėn. Lisabonos Europos valstybių vadovų susitikime buvo priimta platesnė strategija, kuria siekiama iki 2010 m. paversti Europą ne tik konkurencingiausia ekonomika pasaulyje, bet taip pat ekonomika, kuri „sugebėtų pasiekti darnų ekonominį augimą, lydimą kiekybinio ir kokybinio užimtumo pagerėjimo bei didesnės socialinės sanglaudos“. Pagrindinis tikslas - siekti visiško užimtumo.

Drąsinantys rezultatai, bet reikia toliau stengtis

2002 m. buvo pateikti pirmieji drąsinantys EUS rezultatai. Bendras ES užimtumo lygis išaugo nuo 62,4 proc. 1999 m. iki 64,2 proc. 2002 m., tačiau jis vis dar yra per žemas. Užimtumo lygis šalyse kandidatėse 2002 m. buvo 56,1 proc., o Lisabonoje buvo nustatytas tikslas iki 2010 m. Sąjungoje pasiekti 70 proc. užimtumo lygį. 2003 m. šį tikslą pasiekė keturios valstybės narės: Danija, Nyderlandai, Švedija ir Jungtinė Karalystė. 2002 m. atliktas pirmasis įvertinimas parodė, kad reikia sutelkti pastangas ir siekti trijų pagrindinių tikslų: visiško užimtumo, darbo kokybės ir produktyvumo, sanglaudos ir socialinės integracijos.

Ilgalaikis nedarbas - daugelio valstybių narių problema, skatinanti atskirtį. 2002 m. 3 proc. aktyvių ES gyventojų buvo bedarbiai mažiausiai 12 mėnesių. Europos strategijoje valstybių narių vyriausybės raginamos imtis aktyvių priemonių, kad visiems bedarbiams būtų pasiūlytos naujos galimybės (ypač profesinio mokymo ar kvalifikacijos keitimo pagalba) prieš dvyliką, o jaunimui - prieš šeštą bedarbystės mėnesį.

Parlamento prioritetai

Kiekvienais metais Europos Parlamentas pareiškia savo nuomonę dėl pagrindinių gairių. Paskutiniajame pranešime Parlamento nariai pabrėžė būtinybę padidinti mažamečių vaikų priežiūros centrų skaičių (siekiant pašalinti vieną iš moterų įsidarbinimo kliūčių), plėtoti vietinės ir regioninės reikšmės strategijas, mažinti mokesčių įmokas (ypač mažoms įmonėms), bendrovėse rengti profesinį mokymą, skatinti pagyvenusių žmonių profesinį mokymą ir mažinti nedeklaruoto darbo apimtį.

Parlamentas visada tvirtino, kad nepakanka kurti darbo vietas - reikia užtikrinti ir jų kokybę. Šis reikalavimas buvo įtrauktas į strategiją. Atsižvelgdamos į daugkartinius Parlamento reikalavimus, valstybės narės įsipareigojo padidinti investicijas žmogiškųjų išteklių, profesinio mokymo ir visą gyvenimą trunkančio mokymo srityse. Vienas iš dabartinių tikslų - pasiekti, kad iki 2010 m. ES būtų ne mažiau kaip 85 proc. 22 metų amžiaus asmenų, turinčių aukštąjį išsilavinimą.

Europos Parlamentas mano, kad socialinės integracijos skatinimo priemonės turi gauti pakankamą finansavimą, o profesinio mokymo politika turi atsižvelgti į labiausiai socialiai atskirtų asmenų, t. y. pagyvenusių žmonių, neįgaliųjų ar imigrantų poreikius. Remiantis Lisabonos strategija 2010 m. pagyvenusių amžiaus darbuotojų (nuo 55 iki 64 metų) skaičius turi būti padidintas 50 proc. 2003 m. 4 valstybės narės (Danija, Portugalija, Švedija ir Jungtinė Karalystė) pasiekė šį tikslą, bet kitose 5 valstybėse narėse (Belgijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Liuksemburge ir Austrijoje) pagyvenusių darbuotojų skaičius sudaro mažiau nei 33 proc. Valstybėse kandidatėse 2002 m. šis skaičius siekė 30,6 proc.

Jau daugelį metų Parlamentas reikalavo papildomų priemonių kovai su vyrų ir moterų nelygybe darbo rinkoje. 2003 m. lapkričio mėn. 15 ES valstybių moterų nedarbo lygis buvo 8,9 proc., o vyrų - 7,3 proc. 2001 m. viena iš šešių 25 - 54 metų moterų negalėjo dirbti dėl savo šeimyninių įsipareigojimų. Europos strategijoje siekiama iki 2010 m. padidinti moterų užimtumo lygį iki daugiau nei 60 proc. 2003 m. tik 4 valstybės narės - Danija, Nyderlandai, Austrija ir Portugalija - pasiekė šį tikslą (taip pat žr. mūsų straipsnį „Lygybė darbe“).

Ar koordinavimo gali pakakti?

Metodas, pagal kurį valstybės narės gali savanoriškai koordinuoti tam tikras savo politikos sritis, neleidžiant teisiškai įpareigojančių Europos teisės aktų (daugiausia nacionalinei ir regioninei kompetencijai priklausančiose srityse), yra vadinamas atviru koordinavimo metodu. Jis taikomas ir ekonominės politikos srityje. 2003 m. pranešime Europos Parlamentas išreiškė savo susirūpinimą dėl šio metodo demokratinės kontrolės trūkumo, nes jis nenumato formalaus Europos Parlamento dalyvavimo. Parlamentas reikalavo, kad pirminėje teisėje būtų patikslinta minėto metodo vieta kitų Bendrijos priemonių atžvilgiu, o taip pat būtų apibrėžti jame dalyvaujančių šalių veiksmai.

Konstitucijos projekte, Europos Parlamento nuomone, patenkinamo atsakymo į šį klausimą nebuvo pateikta. Nors Parlamento nariai džiaugėsi, kad šiame tekste yra pabrėžiama užimtumo, lyčių lygybės ar darnaus vystymosi svarba, tačiau jie buvo susirūpinę dėl paties koordinavimo metodo pobūdžio, nesuteikiančio Europos Parlamentui galimybės jame dalyvauti. Net dėl pagrindinių gairių su Europos Parlamentu bus tik konsultuojamasi.